СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 199. Джерзі Сіти, Н. Дж., пятниця, 27-го серпня 1937. VOL. XLV. No. 199. Jersey City, N. J., Friday, August 27, 1937. THREE CENTS

ЗАНОСИТЬСЯ НА СТРАЙК ЗАЛІЗНИЧНИКІВ

ШИКАҐО. — 250,000 залізничників готові вийти на страйк, бо не мають іншого виходу, щоб добитися 20% підвишки платні. Залізничі кондуктори й інші робітники твердять, що вони побирають такі самі платні як у 1920 році. Їх підвишка піднеслаб річно видатки залізничих компаній на суму $116,-000,000. Представник 86 залізничих підприємств заявив представникам залізничих братств, що нема надії на таку підвишку. З цього виходить, що робітникам не лишається нічого іншого, як виходити на страйк. Представники залізничих компаній кажуть, що залізниці працюють від довгих років з недоборами. А в заяві залізничників підкреслено, що нема грошей на піднесення платень робітників тому, що, як це відомо з історії американських залізниць, ці залізниці є завжди грабовані ненаситними американськими багатирями, як це теж виказала у своїм часі й сенатська комісія, що робила доходження у цій справі.

ПІШОВ — ЗА БІЛЬШОЮ ПЛАТНЕЮ.

ВАШИНҐТОН. — Цими днями має уступити з уряду заступника секретаря праці Едвард МекҐрейді, один з найспосібніших урядовців, якого популярність полягала головно в тому, що вмів доводити з добрим успіхом до ліквідації страйків шляхом замирення робітників з працедавцями. У Вашинґтоні теж говорили отверто, що МекҐрейді буде назначений незабаром секретарем праці, бо панна Перкінс має уступити. Та тепер МекҐрейді переходить на приватну службу, стаючи заступником президента „Редіо Корпорейшен оф Амеріка" з річною платнею в сумі $25,000 і з додатками.

СКІЛЬКИ ТРЕБА ПОЛІЦІЇ ДЛЯ ОХОРОНИ НЮ ЙОРКУ?

НЮ ЙОРК. — Поліційний комісар Велентайн подає у своїм предложенні на 1938 рік, що для поліційної служби в Ню Йорку треба 19,331 поліцаїв. Удержання цеї поліційної служби коштуватиме $61,699,889, себто $4,751,403 більше ніж 1937 р.

НЕ ХОЧЕ ДОПОМОГИ З БОКУ ЛУЇСА.

НЮ ЙОРК. — Сенатор Ковпленд, демократичний кандидат Тамані Гол на посадника міста, заявив, що він волів би радше перепасти при виборах, ніж числити на підмогу з боку Джана Луїса і його Комітету Промислової Орґанізації. Зате Ковпленд готов приняти таку допомогу з боку Вилйема Ґріна, президента Американської Федерації Праці.

ВАШИНҐТОН У КЛОПОТІ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент стейту дає до пізнання, що зприводу проголошеної японцями бльокади китайських кораблів готово прийти до напруження з Японією, бо така бльокада являється нарушенням Акту Невтральности.

КОНСТИТУЦІЯ — ДРУГА ПО ДЕСЯТЬОХ ЗАПОВІДЯХ.

ТРЕНТОН. — Ґубернатор Гофмен заявив, що конституція Злучених Держав, це „по Десятьох Заповідях Божих найважніший документ свободи, даний людству". Формальне святкування конституції відбудеться в стейті Ню Джерзі в днях між 17. вересня і 18. грудня.

ОЗНАЧУЄ МІНІМАЛЬНУ АРМІЮ ДЛЯ АМЕРИКИ.

ДЕНВИЛ (Вірджінія). — Луї Джансон, заступник секретаря війни, заявив у своїй промові до представників „Вірджінія Амерікен Ліджен", що на найближчих нарадах конґресу мусить бути піднесений стан армії Злучених Держав до такої висоти, щоби було в ній найменше 14,000 офіцирів і 165,000 жовнірів.

ҐАВАЇ НЕПЕРЕМОЖНІ.

НЮ ЙОРК. — Війна на Далекім Сході зновила небезпеку, на яку наражені американські посілости на Тихім океані з боку Японії. Та Джозеф Пойндекстер, ґубернатор гавайських островів, запевняє, що Ґаваї не мають потреби боятися чужинецького наступу, бо вони нездобуті. Треба тільки, щоб Злучені Держави ще видали кілька міліонів на ще більше їх укріплення.

ЗАПОВІДАЄ, ЩО ПОЧТА ВИКАЖЕ ЗИСКИ.

ВАШИНҐТОН. — Почтовий дефіцит виносив у 1932 р. $152,000,000, а в 1936 р. вже тільки $17,000,-000. З кожним роком недобір зменшався, а в 1937 р. уже почта викаже прихід. Так твердить ґенеральний почтмайстер Фарлі й додає, що це, що почтові доходи постійно збільшаються, є ознакою, що збільшається постійно й добробут краю.

ОСТАЄТЬСЯ НЕВТРАЛЬНОЮ.

ВАШИНҐТОН. — „Мерітайм Комішен" заявила Вилйемові Ґрінові, що вона буде ставитись до всіх робітничих орґанізацій однаково, себто буде у відношенні до них невтральною.

НІМЕЦЬКА ВЛАДА ВИПУСТИЛА АРЕШТОВАНИХ СВЯЩЕНИКІВ.

Німецька ґітлерівська влада, яка розпочала була масові арешти серед духовників, закидаючи їм або неморальність, або політичні ухили, увільнила тепер 25 священиків. Є всі познаки думати, що влада тепер змінила своє становище до духовенства на краще.

ГАРНА ПОЖЕРТВА.

Панна Емілія Рінціґозен у Питсбурґу, Па., зложила $1,000,000 як фонд, призначений на розсліди цукрівниці.

РОЗЛАМ СЕРЕД КОМУНІСТІВ НА ЛИТВІ.

З Литви повідомляють, що серед тамошніх комуністів наступив розлам. Литовська поліція знайшла дуже багато матеріялів, які свідчать про те, що литовські комуністи поділилися на троцькістів і сталінців. Між обама ґрупами розгорілася запекла гризня.

ПІВЕНЬ ЗАОПІКУВАВСЯ КУРЯТКАМИ.

Пані Джек Дей в Едмонтоні не знала, що зробити зо своїми курятками, що вилягли ся в її інкубаторі. Ні одна з її квочок не хотіла занятися ними. Одного дня побачила пані Дей, що її трирічний півень заопікувався курятками, сів на землю, розпростер крила і почав огрівати курятка. Від того часу півень зовсім не цікавиться курками, що ходять по подвірю, лиш опікується малими.

ЗАНАДТО ПЕРЕЙНЯВСЯ ПРИСУДОМ.

У Львові в городському суді відбулася розправа проти 27-літнього В. Ґербера. Ґербера засудили, а він так дуже перейнявся засудом, що нагло витягнув з кишені ніж і проколов собі кілька разів черево. Дозорці скували нещасного, щоб дальше не колов себе. Ґербера відвезли до вязничної лічниці.

РОЗСІЯНИЙ ПИСЬМЕННИК.

Польська Академія Літератури відзначила золотим вінком професора університету в Токіо, Асадора Като, за його переклад „Мужиків" Реймонта і „Згарищ" Жеромського японською мовою. З цієї нагоди „Вядомосці Літерацке" пригадують цікавий інцидент, який трапився тому професорові. Коли він перекладав повість Жеромського, дістав від Велса лист із проханням прислати йому японський переклад його книжки „Явна конспірація", над яким Като саме працював. Като у розсіянні замісць рукопису Велсової книжки, переслав йому рукопис перекладеної повісти Жеромського. Велс, дісташи рукопис, роздав його частинами своїм приятелям бібліографам. Коли Като зорієнтувався в помилці і прохав Велса звернути йому рукопис „Згарищ" Жеромського, було вже запізно: Велс не міг позбирати розданих листків: Като мусів почати свій переклад Жеромськкого наново. Вже за саму таку подвійну працю Катові належиться золотий вінок.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ШКОЛЯРІ.

Советська громадянка Анна Мушанова з міста Торжка вислала до місцевої управи вселюдної школи такого листа:

„Шановний товаришу і громадянине управителю школи! Мій 10-літній син, а учень вселюдної школи, 3. кляси, Михайло Мушанов не може нині прийти до школи, бо заступає свого батька, Митрофана Мушанова, який є доглядачем при маґазинах залізниці. Причина така: ви завдали, товаришу і громадянине, мойому Міші до розвязання таку задачу з вищої математики: Скільки часу мусить зужити людина, щоб два і пів разу обійти довкола поле, яке має 4 кільометри довжини і стільки ширини, причому на пройдення одного кільометра зуживає 45 хвилин.

„Ані Міша, ані батько, ані я, хоча скінчили вселюдну школу, ані наші сусіди — ніхто не вмів на папері розвязати такої задачі. Дбаючи про належне виховання й освіту нашого сина, по довших нарадах ми знайшли спосіб, який нам дозволить дати відповідь на питання, а хлопця і його родину звільнить від підозрінь у саботажі. Отож муж мій Митрофан удасться від самого ранку на підміські поля, виміринь акуратно, як стоїть у задачі, а потім, дивлячись на годинник, почне ходити, аж обрахує все як найточніше. Отже супроти того Міша мусів піти на залізницю і заступити батька при пильнуванню складів.

„Маємо надію, що завдання вдасться добре розвязати, хочби Митрофан мав ходити до вечора. Смію одначе просити вас, товаришу і громадянине управителю школи, щоб ви зволили давати нашому Михайлові завдачі сидячі, а не такі, що вимагають довгого ходження. Ми люди тяжкої праці і маємо надію, що совєтська власть зрозуміє наше положення". Підпис: Анна Мушанова, тета Митрофана і мати Михайла. Член партії з леґітимацією 832426.

ЧЕСЬКИЙ ТУРИСТ УПАВ У ПРОПАСТЬ.

З Закопаного повідомляють, що чехословацький громадянин, д-р Отокар Вітак, літ 50, прокуратор з Братислав, сходячи в Татрах з Рисів до Чорного Ставу над Морським Оком, поховзнувся на снігу й впав у пропасть, де й згинув. Його тіло принесли до Морського Ока, а звідси до Закопаного.

НАПАД СОВИ НА ЧОЛОВІКА.

На Ериса Ж. Госкинга в Канаді, відомого з того, що займається фотоґрафуванням птахів, в часі одного такого фотоґрафування напала сова і так тяжко поранила його в око, що Госкинґ утратив зір.

ЩЕ ОДНА РАДІО-СТАЦІЯ.

Польська преса повідомляє: В осени ц. р. наладнають ще одну радіо-стацію під Варшавою. Це буде коротко-хвилева стація Варшава - ІІІ. Бабиці, призначена виключно до надавання програми для польської еміґрації за кордоном із засягом на Америку.

ПЛАТНІ ЛАТИНСЬКОГО КЛИРУ НА ОСНОВІ КОНКОРДАТУ.

На основі умови, заключеної між урядом Польщі й папою, Польща платить ріксрічно римо - католицькому клирові суму 19,845,000 зл. З цеї суми 17,465,499 зл. припадає на платні для клиру. Кардинали дістають місячні платні з державного скарбу по 1,825 зл., річно майже 22,000 зл., архиєпископи 1,420 зл. місячно, річно понад 17,000 зл. Члени капітули дістають по 246 зл., парохи по 110 зл., сотрудники по 80 зл., клерики, це є студіюючі теольоґію, 52 зл. Це останнє тим цікаве, що в усіх інших ділянках студій обовязують високі оплати.

19-ЛІТНІЙ ВЕЛИТ.

У румунському селі Мірезі виріс хлопець, що в 19-му році життя високий 2 метри й 30 цм. і широкий малощо не метер. Хоче стати атлетом.

НЕДОЛЯ УКРАЇНСЬКОГО РОМАНУ У ФРАНЦІЇ.

Молодий письменник Микола Ковальський, колишній співробітник „Літ.-Наук. Вістника", „Митуси" і т. д., що постійно перебуває у Франції, написав роман по французьки з історії української визвольної боротьби (1-ша част. — в Україні, 2-га — табори й Україна, 3-тя — Франція).

Цікаво, що ніяке паризьке видавництво не прийняло до друку української повісти. Коли з першогож питання довідувалися, що в романі є щось проти большевиків, відкидали його, не читаючи.

ЦАР, ЯКОГО КОППО-ДВІЙНЯКА ПОХОВАЛИ РАНІШЕ.

Відомий французький дипльомат Моріс Палеольот, член Академії Наук, історик, видав джерельну монографію про Олександра І-го — „Таємничого Царя". Той новий повний портрет показує нам людину, наділену найкращими фізичними й умовими прикметами, що вже змалку має якнайгірші моральні нахили. Коли Олександер І. не вбив свого батька, кровожадного деспота Павла І-го, то в кожному випадкку приклав до цього душогубства свою руку. Його романтичний ідеалізм з найкращими намірами кінчиться скоро нічим — стара деспотична традиція треває далі. Його подив для Наполеона переходить скоро у досмертну ненависть. 10 літ, від 1805 до 1815 р., цар робив усе, щоб знищити Наполеона. Його приватні життя — дивоглядно розпусне. Легкодушне і повне таємниць життя стає щораз дивніше перед смертю. Палеольот твердить, що коли хоронили царя, то замісць його трупа вложили до домовини мальовану лялку з його подобою, бо він сам дістав такі сильні докори совісти, що рішив під кінець життя вступити до монастиря і відпокутувати свої гріхи. У такому манастирі у Палестині він і доживав віку. Ця студія розяснює багато темних подробиць, непрослідженних досі історикам царя, якого Пушкін назвав „сфінксом поза гріб".

ПОЛІТИЧНЕ ВБИВСТВО В СЕЛІ ВЕРИНІ

ЛЬВІВ. — У селі Верині, коло Миколаєва над Дністром, скоїлася 11 серпня ц. р. крівава подія: бувший політичний вязень, Іван Музика, літ 26, револьвером застрілив Гринька Ґаврилишина, Марію Ґаврилишин і Василя Кухара. В 1934 році суд засудив Музику на один рік тюрми за те, що він поставив хреста на тому місці, де польська поліція схопила Біласа і Данилишина. По відсидженні кари він рішив пімститися на тих особах, які зізнавали так, щоб його обвинуватити, і на те, як він говорив, криво присягали. Музика в часі перебування в тюрмі ще до того набрався сухіт і це ще більше його штовхнуло до пімсти за зломане життя. Поліція його арештувала.

ЖИДИ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ПОЛЬСЬКОГО ГНЕТУ.

БРІСЕЛЬ. — Другий світовий конґрес жидів з Польщі закінчився протестом проти польського ґнету три і пів міліона жидів у Польщі. Конґрес ствердив, що в Польщі поширюється застрашально антисемітизм і що цей антисемітизм поширюють такі орґанізації, які мають піддержку від уряду. Йде також економічний бойкот жидів, який зміряє до руїни жидів. По університетах вже потворено жидівські ґета, де відґороджено жидів-студентів. Уряд нічого не робить, щоб спинити цю струю.

ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ ЗАГОСТРЮЮТЬСЯ.

ВАРШАВА.—Польська публична опінія, як теж урядові круги, починають щораз більше огірчуватись на німців за те, що вони примінюють щораз гостріші міри до поляків, що є під німецьким правлінням. Тих поляків начисляють півтора міліона. Німецький уряд, у відповідь на репресії німців у Польщі, тепер забирається надобре, щоб їх винародовити. Арештовано кількадесять поляків у німецькому Горішньому Шлеську і в Данціґу, а також Гітлер демонстраційно відмовився приняти делеґацію польської меншости, що приїхала до Берліна скаржитися на гнет.

НОВИЙ ПІДРУЧНИК ІСТОРІЇ В СОВЄТАХ.

МОСКВА. — Совєти видали новий підручник історії, в якім називають Зінов'єва і Рикова бандитами, що замордували комуніста Кирова, а Сталіна називають, як звичайно, „найгеніяльнішим вождом" і „героєм", що врятував край від шпигунів і саботажистів. Цікаве те, що ця нова совєтська історія вихвалює під небеса московського царя Петра Першого, який підбив Україну. У хвальбах говориться, що сам Сталін уважає його одним з найбільших характерів московської історії. Він, за словами цього нового підручника, був розумний, активний і поступовий цар, який, хоч шляхом немилосерного гнету населення, всеж таки йшов до поступу.

САНТАНДЕР ЗДОБУТИЙ.

БІЛЬБАО. — Сантандер, головне баскійське місто на північно-західньому фронті, в якому заховався баскійський уряд після здобуття Більбао, впав тепер у руки військ ґен. Франка. В останніх кількох днях оборона була цілковито здеморалізована, так, що це місто заняли майже без боротьби. Останньої ночи перед приходом революційних військ у місті розпочався страшенний грабіж і стрілянина. Військові загони, як теж цивільне населення були цілковито без контролі. Багато втікачів скупчилися над берегом моря і в човнах, дарабах, яхтах та кораблях старалися втекти з міста. Баскійський уряд у човні втік до Франції. Говорять, що у наступі на Сантандер брало участь багато совгів (тенків) та італійських добровольців.

ЯПОНЦІ СКУПЧУЮТЬ ВІЙСЬКА.

ШАНҐГАЙ. — Японський штаб консолідує свої позиції біля Шанґгаю й уставляє їх у півколі, щоб опісля зробити головний наступ на місто. Йде про те, щоб заняти місто з можливо найменшими шкодами для самого міста. Рівночасно з тим японський адмірал Кійоші Ґасеґава проголосив бльокаду китайського побережжя. Китайським кораблям заборонено курсувати, головно тим, що своєю службою у якійнебудь мірі помагалиб китайським військам.

АНҐЛІЙСЬКІ ФАШИСТИ ВІДВІДУЮТЬ ШТРАЙХЕРА.

БЕРЛІН. — Двацять анґлійських фашистів зпід стягу Мозлея відвідали німецького лідера Штрайхера, який проводить у Німеччині протижидівську кампанію. Штрайхер закликав їх до „всесвітньої боротьби проти світового ворога — жида". Анґлійські фашисти відповіли, що вони раді зустріти головного провідника протижидівського руху, та запевнили, що його акція морально їх скріпляє в боротьбі з анґлійськими жидами.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ЖИВІ ПАМЯТНИКИ

На кожнім кроці нашого народнього життя боремося з постійною недостачею матеріяльних засобів. Бо якби такі засоби були, то й наше життя в Америці виглядалоб цілком інакше. Тоді булиб у нас шпиталі, школи, музеї й т. п., як теж булиб фонди на піддержання науки, на видавання от хочби таких потрібних книжок як основна історія України чи англійсько-український словар. А це все повинно бути доконане. І то нашими власними силами, жертвами самого нашого громадянства. В інших народів допомагають доконувати тих діл великі багатирі, а в нас таких нема. І тому ми мусимо зрозуміти, що ми самі, наш загал повинен це зробити. Раз-у-раз читаємо в американських часописах, коли згадують за померлих, що та ця чи інша особа, дуже часто й небагата, залишила певну суму грома на якусь гуманітарну чи культурну ціль. Читаємо теж, як і багатші люди наказують, щоб їм справляти скромний похорон, щоб не ставити ніяких дорогих нагробників, а зате зуживати заощаджений тим чином грім на якусь живу і добру ціль. А багато людей не ждуть аж на свою смерть, але ще за життя офірують меншу чи більшу суму на „живий памятник по собі", себто на піддержання якоїсь гуманітарної акції чи культурно-національної потреби. Прикладом цього може бути і ця пані Рінцігозен, про яку вчора часописи донесли, що 20 років допомагала свому братові вилікуватися з цукрівниці, а по його смерти заложила фундацію в сумі одного міліона долярів на те, щоб доходи цієї фундації вживати на кошти розслідів згаданої недуги. Чиж така фундація не являється гарним памятником для неї і її родини?

Або берім приклад зо спротиву президента Рувзвелта, щоб видати з державної каси $500,000 на те, щоб виставити величній памятник у Клейморі Оклагома, в память незабутнього американського гумориста Вила Роджерса. Президент заявив, що він сам був великим приятелем Роджерса і як такий може заявити з щирого серця, що сам Роджерс був би спротивився такому памятникові. Бо Роджерс любив з глибини серця — людину, особливо діти. І тому він певно бажав би бачити такий памятник, який приносив би людям чи дітям радість, якусь полекшу. Ось тому, казав президент, краще пошанувати Роджерса тим, щоб видати гроші на живий памятник, на санаторію його імени, в якій лікувалисяб бідні спаралізовані діти, чи на допомогу в науці молодим спосібним хлопцям і дівчатам, що не мають матеріяльних засобів, щоб кінчити вищі школи.

Це все не значить, що нам не треба ставити і „мертвих" памятників, бо й такі потрібні, особливо якщо вони є дійсними творами штуки. Але памятаймо, особливо ми, українці, й за „живі" памятники, бо вони скріпляють силу нації.

ЧЕТВЕРТИЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ

(МІЖ „КРІВАВИМ ҐОРИЛЕМ" І „МАНДРІВНИМ ЖИДОМ").

Із смертю Леніна починається занепад Третього Інтернаціоналу, Інтернаціоналу Москви, що заполонив був пролетарські маси своїми теоріями й проповідями всесвітньої революції, поборення капіталістичного визиску, звільнення пригнічених кляс і націй та заведення диктатури пролетаріяту, що мав нібито найбільші підстави витворити в світі найідеальніший суспільний лад. Із смертю Леніна і приходом до влади Сталіна, цього „закріваленого ґориля" (як починають його називати навіть самі комуністи), не тільки ідеалісти з інтеліґенції, що завжди готові бігти за мандрівними й облудними вогниками інтернаціональних гасел загального щастя, а навіть і пролетарські маси помітили величезне провалля, що відкрилося між теоріями московського комунізму і його життєвою практикою. В очах правовірних марксистів Москва, з приходом Сталіна до влади, а фактично ще раніше, зрадила комуністичні ідеали, бо зрадила диктатуру пролетаріяту, заступивши її жорстокою тиранією східнього типу. А це тому, бо відмовилася від теорії і практики всесвітньої революції; бо пішла на переговори й приятельські компроміси з буржуазією, чого найкращим і всім зрозумілим виявом являється теорія і практика так званого „народнього фронту"; бо почала в найнемилосерднійший спосіб нищити ліве крило комуністичної партії та його давніх, заслужених в історії комуністичного руху, провідників.

Пролетарські маси, ті, що переконалися про банкротство московського експерименту, не переконалися ще про банкротство самої комуністичної ідеї. Бо ілюзії, що звязуються з комунізмом, ілюзії можливости витворення загального братства, загальної рівности, знищення соціяльної несправедливости і розділення багатств, скупчених у руках капіталістів, занадто живучі серед обездолених кляс населення, щоб вони могли від них легко відмовитись. Отже ці пролетарські маси, відвернувшися від Москви і Третього Інтернаціоналу, почали ґрупуватися навкруги IV. Інтернаціоналу. В інтересах української національної революції, в інтересах цілої української нації, що змагається за своє визволення, треба, щоб усі українські націоналісти й патріоти звернули на цей IV Інтернаціонал відповідну увагу і не збували його тільки нашим типовим вимахом руки: „Ет, та що воно там варте!" а його активно поборювати.

Мусимо знати, що цей IV Інтернаціонал може бути нам загрозливий не менш від Третього. Не дурно сталінські жбіри так клопочуться про винаходження й винищення кожного здогадного троцькіста, дарма, що він з троцькізмом може не мати найменшого звязку. Сталінська поліція, чи ГПУ, держиться тої думки, що краще знищити десять безвинних, ніж залишити при житті бодай одного винного чи небезпечного. Адже чого-чого, а люду в Совєтщині не бракує! Не дурно також і чужинецькі органи преси починають писати, що „колиб яка революція вибухла в Росії, або колиб совєтський режім мусів вести війну і вийшов би з неї переможений, то дуже можливо, що йому на зміну прийшов би троцькізм", цебто IV. Інтернаціонал. Сама можливість такого припущення примушує нас ближче приглянутися до цього IV. Інтернаціоналу, що, як запевняють, розпоряджає вже тепер величезними фінансовими засобами. Далеко, незрівняно більшими від тих, що ними розпоряджав III. Інтернаціонал на початку всеросійської революції.

Існують дуже добрі підстави думати, пише з цього приводу „Ню Йорк Таймс", що IV. Інтернаціонал склав величезну частину своїх фондів з того золота, яке свого часу еспанський червоний уряд вивіз з Мадриду. Вони тоді вивезли з Мадриду не менш 400 міліонів долярів золота. Чотириста міліонів долярів золота — це гарна сума! Отже щоб забезпечети це золото від неминучих вимог і претенсій еспанського національного уряду ґенерала Франка, червоні еспанці поділили це золото між ріжні особи, які поклали свої частини в банки на своє приватне імя. Отже добра частина цих нових банкових вкладників, як виявилося, належала вже не до III. Інтернаціоналу, очоленого „крівавим ґорилем", а до IV. Інтернаціоналу, на чолі з „мандрівним жидом" Львом Троцьким. Цього останнього сталінські писаки звуть „собакою", а писаки Троцького запевняють, що він таки лев, а не собака.

І здається, мають більше рації, бо лев більший хижак, ніж собака. В усякому разі Марсель Розенберґ, московський посол у Мадриді, потерпів, як запевняють, саме від того, що не зумів свого часу врятувати еспанського золота від аґентів Троцького, які зуміли його використати для поширення сітки своєї організації.

Недавно в паризькому журналі "REVUE DE DEUX MONDES" зібрано статистичні дані щодо цих троцькістівських орґанізацій. Вони, природньо, ніяк не можуть бути повні, але вже дають досить імпозантний образ діяльности IV. Інтернаціоналу. У Франції до нього належить Комуністична Ліґа. В Бельґії — „Соціялістична революційна акція" і „Ліґа комуністів інтернаціоналістів", (Цікаво відмітити цю останню назву, що являється ніби протестом проти все зростаючого московського націоналізму провідників III. Інтернаціоналу). В Голяндії — „Робітнича Соціялістична революційна партія" (РСАП). В Швайцарії — „Марксистська Акція". В Анґлії — „Незалежна Лейборська партія" (ІЛП). В Німеччині — Комуністи інтернаціоналісти Німеччини" і „Соціялістична робітнича партія Німеччини" (САП). В Еспанії — „Робітнича партія марксистського обеднання" (ПОУМ). В Данії — „Інтернаціональна марксистсько - ленінська ґрупа". В Австрії, Чехословаччині, Румунії, Греції, Польщі, Болгарії, Швеції, Китаю, Австралії, південній Африці, Північній Америці і навіть у фашистівській Італії існують большевицько - комуністичні ґрупи IV. Інтернаціоналу.

Між цими ґрупами деякі, як анґлійська ІЛП, німецький САП, еспанський ПОУМ, голяндський РСАП і т. д., звязані з так званим Лондонським Бюром, яке намагається посередничити між сталінізмом і троцькізмом, шукаючи середньої лінії й викликаючи тим незадоволення прихильників чистого комунізму. Інші зате входять, як складові частини, в так звану „Інтернаціоналістичну Комуністичну Ліґу", утворену в 1935 році в Амстердамі і перетворену в 1936 році в „Бюро IV. Інтернаціоналу".

Німецький орґан „Антикомінтерн" з 3. липня 1936 р. вирахував, що на той час IV. Інтернаціонал числив 75 тисяч членів, з яких 20 тисяч знаходяться у Франції, 14 тисяч у Злучених Державах і т. д. Нема сумніву, що від того часу їх скількість сильно зросла.

IV. Інтернаціонал це живий доказ банкротства московського комунізму, що в очах цілого світу виявляє себе все яскравіше тим, чим він завжди був, цебто новітньою формою давнього московського хижого імперіялізму. Але одночасно з тим він також — живий доказ живучости найпогубнішої й найнебезпечнішої ілюзії, що вже завдала стільки нещастя і зла цілому світові, і особливо нашій, колись багатій, Україні.

Евген Онацький, Рим.

КОЛИ СТАЛІН ЗАСТРІЛИТЬСЯ?

Сталін постійно живе в страху за свою голову. Одначе ще зі страху не застрілився. Колиж це станеться? — питається старокраєвий „Наш Прапор", і відповідає на це питання між іншим ось так:

„Перебіґ московської революції порівнюють з великою французькою революцією. Що тоді було? В квітні 1794 р., коли перед революційним трибуналом поставлено революційного „стовпа" Дантона, він крикнув: „Заки мине три місяці, розідре народ моїх ворогів на кусники". Йдучи дня 5. квітня на місце страчення, кричав Дантон коло дому тодішнього „вожда" Робеспіера: „Дарма, що скриваєшся; ти прийдеш теж на черґу, і моя тінь у гробі буде з радости скакати!" А під ґільотиною каже Дантон до ката: „Один ремінь вистарчить! Другий остав для Робеспіера!" Дня 28. липня опинився Робеспіер теж під ґільотиною. День передше, „9. термідора", обступили його в конвенті заговірники зі штилетами в руках й упродовж коротких хвиль „вожд", чи пак „президент душогубів" — як його в цій хвилині назвали — знайшовся на лаві „зрадників".

„Коли в Москві упаде Дантон, а за ним Робеспіер? — Сталін не такий дурний, щоб чекати на заговірників. Він вишукає всюди вже здогадних кандидатів на заговірників і в цей спосіб думає оминути небезпеку 28. липня, чи пак „9. термідора". Як довго це йому вдасться? — Досі він „перетеребив" майже всіх політичних суперників, які моглиб йому вирвати з рук владу. Осталися ще деякі кадильники та Каґановичі, яких доля тісно звязала з долею Сталіна. Винищення „старих большевиків" було для Сталіна дуже вигідним середником не тільки позбутися своїх противників, але теж звязати з собою кадильників молодшої ґенерації, себто проmостити їм шлях до корита пануючих вельмож. Саме ці „старі большевики" були перешкодою для молодших, які впродовж 20 літ большевицької влади навчилися як слід брехати „по сталінському" і не вдоволялися вже підрядними становищами провінціональних цуциків. Тепер після усунення Зіновевих, Радеків та Бухаріних опорожнилися комісарські крісла і вони вмить опинилися під молодшими вельможами.

„Сталін заздалегідь усуває своїх противників, заки вони можуть вибитися на совєтських Дантонів. Але земля всетаки усувається. І тому Сталін судорожно хапається армії. Це ніби зорґанізована, здисциплінована сила. Одначе й тут є „зрадники", які чигали й чигають на життя „любимого вождя".

„А внутрі СССР? — Ростуть надії поневолених народів, що при першім зударі армії „світової революції" з „фашистами" цей „авангард" скінчить так, як скінчила царська армія; з тією ріжницею, що процес розпаду відбудеться скоріше. Бо він уже почався.

„Земля усувається Сталінові зпід ніг. Партійні світила „сталінізму" вже самі не знають, що воно таке „сталінізм"; уже самі стратили „партійну чуйність" і стають свідомо чи несвідомо помічниками „троцькістів" та „фашистів". Червона армія має теж „зрадників, шпигунів та диверсантів", а ГПУ — це одно велике свинство, що його ненавидить кожний „щасливий громадянин" СССР. На кого ще може Сталін надіятися? — Крім невеликої горстки кадильників і партійної бюрократії, яка галапасує на населенні, Сталін не має ніяких прихильників. Тому посилює терор, щоб ніхто й думати не відважився, що він не „вожд пролетаріяту", тільки „вожд, душогубів". Може ще неодин з червоних ґенералів пальне собі кулю в лоб. Одначе вкінці переллється мірка і тоді прийде хвиля, коли Сталінові не лишиться нічого, як куля в голову. Але сам Сталін того собі не зробить. Мстиві боягузи, як Сталін, не стріляються. Їх стріляють. І тому Сталін сам не застрілиться".

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Тоній Дідуник, Сиракюз, Н. Й. — Опишіть свої враження з рідного краю, а ми будемо старатися це використати. Згадайте про життя в Підгаєччині, а тоді може відізвуться ті громадяни з Ню Йорку, до яких Вам радили вдатися, щоб зачати допомогову акцію на просвітні цілі повіту.

Ню Гейвен, Конн. — Яків Лицюк зложив $5 на визвольну боротьбу з нагоди зїзду ОДВУ.

К. К.

ДВА ПРИЯТЕЛІ

(6)

Циган говорив самопевно, гадаючи, що темного селюха затрівожить. Тепер замовк і з жахом глянув у лице старого.

Лице Артима страшно змінилося. Неначе кров залила його. Звичайно мрачні очі тепер запалилися вогнем і трохи не вискочили зі своїх ям. На викривлених устах появилася піна. Кривий хребет випростувався, кождий мускул, кожде стегно напружилися. Лячно було глядіти на старого, котрого біль і скаженина обезтямили. Цей волокита одним однісіньким словом „злодій" загадав знищити його ціле життя і осквернити його память аж поза могилу!

— Злодій? Я, злодій? — сопів Артим. — Ти драбуго! Ти опришку! Мого пса хочеш вкрасти мені, все моє добро?

Як залізними кліщами стиснув рукою мотику і махнув нею, щоби розбити череп безличного нахаби. Та цей як кіт відскочив на бік і мотика в свої розгоні опинилися на хребті собаки. Циган великими скоками втікав до фіртки кладовища. Коло могили линоскока лежав закрівавлений лінч і страшно скавулів.

Хвилю старець стояв неначе скаменілий. Осліп, оглух, не тямив себе. Не рухався, не думав нічого. Нараз він зрозумів, що сталося. Застогнав і впав на вколішки перед собакою. Дріжачі пальці повів по собаці, щоби виміркувати, чи є для неї який порятунок.

Мотика вдарила в хребет і зломила його.

З очей старого потекли сльози по звітрілім лиці. Захлипав і плакав як мала дитина.

— Собачко! Мій любий песику! Ти хіба не вмер мені! Не лишиш мене самого на старість!

Собака зтиха скімліла і гляділа на нього своїми розумними очима благально, неначе би просила його прощення за те, що таки мусить покинути його.

— Для нього вже нема рятунку!—стогнав старий. — Він мусить вмерти!... І то я його вбив. Я сам вбив його.

Ломив руки. З жалю і болю троха не вдурів. Відколи жив, не впав на нього такий тяжкий, такий болючий, такий розторощуючий удар, як ось тепер. Смерть його першої собаки була для нього ударом, та не таким.

Пес скімлів протяжно і жалісно. Його сильні болі дошкулювали йому. Глядів на Артима поглядом, який казав:

— Зроби кінець!

Старий не міг далі глядіти на ті муки. Вірна собака не заслужила собі на те, щоби так довго конати в муках. Коли вже прийшла на неї смерть з його руки, то бодай нехай не мучиться так довго.

Ще раз погладив дрожачими руками пса по голові. Пес лизав ту руку. Щоби не бачив рухів свого пана і не вгадав, що його жде, старий накрив очи собаки лопухом. Сильно затис беззубі щоки і з лицем блідим як у небіжчика вхопив мотику в обі руки і в ту же мить пес перестав скімліти.

Старий сидів на гробі линоскока. На його колінах лежала голова собаки. Старий сидів так пару годин, глядячи в порожню. Смерком гадав би хто, що намогильна фіґура, так неподвижно сидів.

Коли сонце вже заходило, підвівся. Тіло собаки поклав обережно на боці. Взяв лопату і став коло могили линоскока копати яму. Для старого, немічного була це тяжка робота. Коли стемнілося і зійшов місяць, робота ще не була покінчена. Дув зимний вітер і розтріпував сивий волос старого, та він не зважав на те. Не бачив, що ніч, не чув, що зимно. Копав і копав.

Серед півночі вже яма була така глибока, як гріб на мерця-чоловіка. Старий не перестав копати. При дні ями випорпав ще в сторону гробу линоскока бічну комору. Взяв закостеніле тіло собаки, загорнув в хустину, стягнену з шиї, всунув у ту комору і затулив глиною.

— Що люди сказали би, як би знали, що на кладовищі похований пес? — думав.

Його серце товклося гірким завзяттям, коли погадав собі:

— Це вірне сотворіння було ліпше, як неодин чоловік, що лежить тут!

Вже стало займатися на світ, коли він хильцем ішов до хати. Мязи, кости боліли його, тілом трясла дрож.

Нині Артим не вийшов гнати худобу на пасовиско. Коли люди пішли до його хати, щоби розбудити, він сказав їм, щоби знайшли собі іншого пастуха, бо він худоби вже не пожене.

— Вже гріб для мене готовий, — сказав. — Поховайте мене там!

— Сталося так, як він просив. Поховали його в ямі, яку він сам викопав, хоч тоді ще не знав, що копає її собі. Під старою липою, коло могили линоскока висипали могилу над громадським пастухом. В селі ніхто не знав, що між обома їх спільний вірний приятель.

(Кінець).

У лікаря.

Лікар до хорого: Рана в голові дуже велика — видно мозок.

Хорий: Напишіть, прошу, зараз про це до мого батька, бо він завжди говорить, що я не маю мізку.

Хто гірший?

Чоловік: Жінки далеко гірші від чоловіків. Ніде в Святому Письмі не сказано, що сімох діяволів вигнано з чоловіка.

Жінка: Це найліпший доказ, що з чоловіка чорти ще не вилізли.

В суді.

— Чи підсудний був уже коли караний?

— Так, тому десять літ за купіль у недозволеному місці.

— А потім?

— Потім то я більше вже не купався.

— Конче треба мені блощиць і тарганів.

— Для наукових дослідів?

— Ні. Я випроваджуюсь, а закон каже, що мешкання треба віддати в такому стані, в якому застав його при винаймі.

Втрачений ідеал.

— Вір мені, що я також мав колись свій ідеал.

— А як ти його втратив?

— Я оженився з ним.

З ДНЯ

„ЖИДІВСЬКА ПОЛІТИКА".

Цими днями подали ґазети вістку, що в часі конґресу польських жидів в Антверпені відчитано листа відомого нюйорського жида, адвоката й чільного політика на терені Ню Йорку, Андермеера, в якому він заявив, що „американці не будуть підпомагати економічно Польщі, як довго там існують погроми". Дослівно він сказав: „Коли би польський уряд заґарантував прова й охорону польським жидам, то американці поможуть Польщі знову стати економічно незалежною".

Ніхто не має нічого проти того, щоби Польщі здержати не лищ економічну, але й усяку іншу підмогу. Навпаки, це треба повитати. Але чому пан Андермаер згадує тількц жидів, а ні словечком не згадує інших народностей, скажім українців? А далі, яке право має пан Андермеер говорити в імені всіх американців? Невже пан Андермеер думає, що Америка піде проти якоїсь держави лише тому, що там гноблять жидів? Ні. Америка помагає нераз гнобленим народам, але тільки тому, що вона є засадничо проти всякого гнету. Грозити Польщі лише через жидів, а не згадувати ні словечком про інших, та ще й до того говорити це в імені цілої Америки, це з боку пана Андермеера, який займає в Ню Йорку передові позиції не лише в жидівських кругах, але також в адміністрації міста Ню Йорку, — щонайменше нерозумно й нетактовно.

ОСЬ ДЕ ЗАКОПАНА СОБАКА.

Крикилва реклама, яку давали советські ґазети перелетові советських летунів через *північний бігун*, багатьом людянм була підозріла. Ця реклама заповнювала цілі шпальти советських і советофільських ґазет. Було аж надто виразно, що ця криклива пропаґанда має на цілі притемнити те, що ділялось і ще далі діється в Советах, заглушити стогін тисяч розстрілених жертв та відвернути увагу від цього фундаментального потрясення, якого зазнає нині советський режім.

Очевидно, що советська преса накидається мов скажена собака на всіх, хто посмів таке підозріння висказати. Закидала їм „брак спортового духа", який з політичних причин не хоче признати советським героям їх великих „осягів у воздухоплавстві", які то осяги, говорили советські аґенти, принесуть величезні користи не лише Советскому союзові, але й цілому світові.

Все булоб гаразд, якби якийсь занадто ревний, тупоголовий москаль не випапляв, про що йде, та сам не вказав, де „закопана собака". В „Ізвестіях", ч. 173, якийсь такий тупоголовець у похвалах на честь советських летунів заґальопувався аж так далеко, що написав:

„Та цього всього ще замало! Радість зустрічі для нас має ще інші причини. Моральне потрясення, пережите краєм у звязку з викриттям кількох шайок нікчемників, які дірвалися до довіря і влади, а які потім хотіли використати це для найстрашніших із усіх проступків, для зради своєї вітчини — це моральне потрясення випалено".

Ось для чого потрібно було советській владі цих „воздухоплавних досягів"! Щоб „випалити" цю деморалізацію, що повстала внаслідок внутрішнього потрясення. В тій цілі Совети поспішно вислали ще одну летунську експедицію, щоб мали чим заваловати сторінки своєї преси та відвертати увагу своїх громадян і чужинців від крівавих масакр, що відбуваються щоденно на теренах Советів.

І ТУТ САБОТАЖ.

Розказують, що в часі „летунського дня" в Москві, на якому був присутній „сам" Сталін, летунські інжиніри пописувалися новим летунським винаходом, а саме, літаками без хвоста. На початку летунських пописів Сталін задоволено усміхавсь і покручував вус. Його радість уділялася його підніжкам, які дивилися на свойого божка і, бачучи, що він тішиться, собі шкірили зуби.

Та нагло обличчя Сталіна захмарилося. Він сіпнув сердито вус і гримнув кулаком по поруччі. Мов камфора зникла радість також у його підніжків. Наче собаки вони вперли свої очі у свойого пана, стараючись відгадати, що він тепер прикаже. Настала напружена тишина. Сталін то червонів то синів, воркотів, дувсь і нарешті закричав:

„І тут саботаж!" Собаки почали дивитись один на одного, чекаючи на приказ пана, котрого з них він тепер їм прикаже зїсти. Але по кількох хвилях Сталін знову воркнув:

„Не тут, дураки, тільки там". При тих словах він вказав рукою у повітря. Підніжки витріщили дурноваті очі, ще добре не знаючи, про що йде.

„Де поділися хвости в літаків?" — заверещав Сталін і з надмірного зворушення знов сів на крісло.

Аж тепер собаки зорієнтувалися, в котрій стороні добича. Чимдуж вони почимчикували на летунський майдан. Другого дня вранці советські часописи принесли такий комунікат: „У фабриці літаків розкрито банду саботажистів, шпигунів, троцькістичних аґентів, ворогів народу. Десять з них уже розстрілено. Суд над ними відбудеться негайно".

Комісар поліції: — А, пташку! А то чий годинник?

Злодій: — Або я знаю? Пан комісар хіба не можуть вимагати від мене, щоби я в сутолоці на вулиці питався прохожого, як він називається!

— Я чула, що ваша дочка дуже щаслива із своїм чоловіком.

— О так! Її чоловік не смів у її присутності отворити уст.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Д-р Остап Грицай.

АЙХҐРАБЕН, КРАЇНА ТИШІ

(Вакаційна ідилія).

Найперше ви в пеклі великоміського клекоту у Відні, або краще в його пеклах. Бо великанська міра всього життя тут оперує скрізь множиною появ, ступенує все стократь до квадрату, ніби намагається приладити все до ґрандіозного виміру скількости двохміліонового населення наддунайської столиці. І тому зверхній вид міста тут це властиво в безмір видовжений своєрідний бойовий фронт з його розшалілою гарячкою поспіху і дикою нестримністю, з його смертельними наступами і з його вбивчою брутальністю. Он ген від двірця Південної залізниці сунеться на вас широченним бульваром Марґарети звичайно навала того розбішеного великоміського фронту: одна-одинока бурхливо склублена хвиля, де водно авта і моторові колеса, автобуси і ровери, трамваї і важкі, високі на поверх транспортові вози, одно-і двокінні фіякри, повозки і еквіпажі, всякого роду фіри віденських і закордонних торговельних фірм, товариств і бюр, і роверові возики місцевих торговців і покупців. І все те несеться навздогін, одно наперед другого, рухом кулі, пущеної з розгоном по похилій площі, і з несхитністю виміреної в одну точку стріли — вперед. Водно і нестримно вперед, хочби й по трупах усіх тих людей, що на вулицях, і хочби по руїнах усього двохміліонового міста — вперед. Це ось у тій люто склубленій і люто розспішеній метушні — кипить фронт життя, голодного своєю вічною жадливістю, безмилосердного життя, відвічний фронт боротьби за існування. І тому всякі відгомони тут вражають вас іноді як гуки і вибухи, як потрясення й експльозії у вогнях справжнього бойового фронту:

Напружені над міру пневматики лопають з гуком, як петарди або вибухаючі міни. Загрожений перепоною трамвай заглушує все доймаючим зойком своїх дзвінків. Моторові колеса несуться попри вас ніби зматеріялізоване тарахкотіння, лишаючи за собою пробибаючі слух еха, ніби розгукані облаки. А згодом враження слухові стають дужчі, ніж оптичні. І ви вже ледви важитеся йти далі в тій атмосфері гуку й лопоту, гудіння і свисту, тарахкання і важкого скрипоту, скавуління настирливих дзвінків і сирен та дрібного вистукування автоґенних машин, яких голубе світло освітлює вулиці в ночі гостро і яскраво, мов світляні ракети на фронті нічних боїв.

Як сказано:

Спершу ви тут у пеклах клекоту великоміського життя.

Але де-далі вам стає страшенно душно. Невпинна метушня починає вас душити, мов атмосфера трійливого ґазу. Вам вузько стає у двохміліоновім місті, наче в душливій клітці; його клекіт, починаючи від хаосу вулиць аж ген до глибокого гудіння літаків, дразнить ваші, стортуровані вічною напругою нерви, до болю, і от ви одного дня рішаєтеся з того пекла клекоту — втікати.

Геть-геть, далеко, але куди?

Ну, з моїх сусідів і знайомих у Відні не знав того покищо ніхто, бо і я сам ще не видів на очі того затишка, куди завдяки запрошенню мойого брата мав саме виїхати на віддих; але одно я знав зовсім певно, а саме, що це закутина на шляху Західньої залізниці, і що їй імя — Айхґрабен.

Айхґрабен ан дер Вестбан.

Так — це закутина, про яку я досі у Відні й не чував, і мабуть і пересічний віденець теж не чув ніколи, а яка проте така чудова й гідна уваги собою, що здається вам, наче ви щось подібне бачили вперше і може востаннє в життю. Передівсім ось з погляду на те, від чого ви з такою жагучою тугою намагалися вже довгими роками втікати геть там з гремучого своїм клекотом Відня. Бо коли тут залізниця, лишивши вас на скромненько забудованім перестанку та грюкнувши востаннє ваґонами, з протяжним свистом відїжджає, то це ніби останній грюкіт і останній свист з розклекотаного вулькану, якому імя Відень. В Айхґрабен вас зараз огортає сонце і тиша. Ви розглядаєтеся по маленькім двірці цієї стацийки, але поза двома-трьома людьми, які кудись вмить зникають, не добачуєте тут нікого. Ви йдете сліпуче сонцем освіченою доріжкою до пансіону, в якім маєте мешкати, та не стрічаєте по дорозі теж нікого. Отвираєте елеґантну залізну фіртку, входите в гарно плеканий яблуневий сад зі стрійними альтанками, кльомбиками червоного й білого садового льону, блискучими скляними кулями, де між деревами і кущами теж затишно і не стрічає вас ніхто. І ви йдете далі, на трохи старосвідську, але саме тому чудово затишну веранду пансіону, і бачите тут ресторанні столики, вкриті білими як сніг скатертями, так і приготованими для гостей пансіону; але цих гостей ви покищо не бачите ніде, а й від заряду пансіону тут мов нема нікого. І вам просто починають пригадуватися старі фантастичні оповідання про таємничі замки з їх чарівною обстановою та заклятими людьми, з яких перекази такі чудні епоси створював колись **Гартман фон Аве,** коли туп з канцелярії пансіону виходить до вас тихою, майже нечутною ходою жінка в білому, полагоджує кількома словами справу вашого прийому в пансіоні, і велить слузі — теж біло зодітій жінці — показати вам призначену для вас кімнату.

Та все те притім притишене, дискретне і здержане, ніби доведене до мінімума руху й гомону:

І мова начальниці пансіону, і відповіді служниці і її кроки, коли ми йдемо по сходах на поверх, де наша невеличка кімната. Ми, правда, йдемо коридорами, де кімната обік кімнати, але тут скрізь так тихо, начеб в усім пансіоні з його двома поверхами не було тепер — нікого.

— Тут мені булоб догідніше — каже мій брат біля одної кімнати на першому поверсі.

— На жаль, тут усе заняте — відповідає служниця тихо, мов черниця.

Значить — таких бойовиків з розгуканого клекотом фронту життя у великому місті, як я, тут більше, але всіх нас тут зобовязує тепер, ніби в якій санаторії для вщерть виснажених, як верховне правило — закон тиші.

І мені в душі снується думка:

Айхґрабен — країна тиші.

Але щойно виглянувши з вікна нашого покоїку, ми з братом раптом порозуміли всю своєрідність, усю однораазовість і всю тайну тиші Айхґрабену:

Тайну тиші, надиханої вщерть світом природи.

Тут ось вулиця і робітня — ті два викладники всякого людського середовища з його гамором і з його метушнею — відсунені (принайменше в очах тих, що мешкають у пансіонах) кудись далеко, ніби на другорядний плян життя в цій закутині. Бо коли ви дивитеся з вікон пансіону на розгорнений перед вами вид тої закутини, то ви не бачите спершу ні ніяких вулиць, ні склепів, ні робітень, ні навіть людських хат, тільки один-одинокий, могутньо і небосяжно видвигнений масив — лісу. А властиво масив — лісів. Від одного овиду до другого, від краю до краю, на такомуж безмірному овиді небесе — ліси. Вони тягнуться на тлі срібних облаків безперервними, сіроголубими, вже ледво від небес відрізаними вершинами, мов обварований щільно лісами світ про себе. Мріють чудово синіми масами нижче лінії срібних облаків. Зеленіють розкішно розкиненими островами на лаґідних стоках вершин, перервані тут і там смараґдово ясними галявами. Окружають темно блакитними вінцями цілі місцевости, або тільки одну, вдумчиво в долині мріючу хату, або церкву з високо здвигненою білою вежею, або самотне, вже вижате поле, на якому ще голим оком можеш почислити повязані снопи, бо воздух тут чудесно чистий. Згодом, правда, ви добачуєте глибоко в долині, ніби в самих ногах тих велитенсько здвигнених і в безмір розгорнених верховин лісу, маленькі, як червоні і білі коробочки, хатки, домики, віллі, і навіть вакаційні палатки Айхґрабену. Але на овиді кольосального масиву лісових валів це ніби тільки рябі цятки, або ті „забавки велитів", що то про них так гарно співає відома баляда **Адальберта Шаміcса.** Вони не детермінують ні загальної лінії, ні тла, ні краски простору. Якогось відгуку не чуєте і не можете чути, і отак тут ураз з тою маєстатичною природою довкола домінує над усім непереможно і всезаймаючо:

Тиша.

Вона пливе на ввесь простір з безміру лісів, потоплених ген там, найдальшій далечі в мовчанці, мов простори світу в прапервіснім періоді його існування. І з розмріяної синяви лісів, що надихує тут усі краї овиду подихом незбагненого і пів-заземного. І з зелених ланів та левад, голублених собіймами лісів. Та з тих далеких-далеких хат і хатинок, яких тайни ви не знатимете ніколи. Все тут огортає та могутня, непереможна природа всеобхоплюючими обіймами велита. І тому тут кожний відгук життя губиться в безодні врочистої, всезаймаючої тиші, мов камінчик, кинений у море, і тільки чіткіш уяскравлює її. Так спів коса, що лунає в саді, голос пса, що в далині гавкає, голос людини, що десь там озивається, або свист залізниці, який те море голубої тиші ледви ворушить, так, як ластівка ледви торкається поверхні води, над якою проноситься. Але в день спів пташні, голоси людей, гомін дзвонів та відгуки з людських осель ген там глибоко в долині, всетаки хочв ряди-годи ворушать тишею того простору. Затеж у ночі, з моментом, коли вище найвищих верхів видвигнеться на небі врочисто блискуча вечірня зоря, ніби розсяяний діядем у блакитній короні духа безконечних лісів, уся сторона тут вражає вас як одна-одинока країна бездонної, ніби всіми чародіями казок заклятої і в усіх своїх найглибших глибах заглухлої тиші.

Хотілосяб просто сказати:

Абсолюту тиші.

Поправді:

Якеж це одиноке у своїм роді пережиття для душі, стортурованої вічним клекотом великоміських вулиць!

Сиджу ось мовчки біля відчиненого вікна, з якого дивлюсь на цю півказкову картину неворушного, блакитно-срібного спокою ночі, і якщоб не засвічений лямпіоник на бальконі саме під моєю кімнатою, я, здається мені, не мав би в цей мент ні свідомости часу, ні свідомости простору. Ні, дійсно — котра це година, і де я? Я думаю про Відень і про людей, з якими я звязаний преважними ділами, про мої праці і про мої книжки, а проте все це являється мені тепер таким далеким, начеб я десь на якійсь планеті, що з землею людей не має нічогісінько спільного, і своїм еством їй зовсім чужа. Дійсно, — людина, що силою якогось нечуваного чуду опиниласяб раптом на — місяці, мусілаб мабуть дізнати як перше враження — такого почування абсолютної тиші. Довкола себе і в своїй душі. І мусілаб почувати, як вона й собі тоне розвівається в безмірі розгорненого всесвіту ніби зерно піску в морі, або листочок у безвістях небес, і як усі лінії й виміри згодом зливаються в одно. Оцеж ось тепер передомною від овиду до овиду, від одного краю небес, до другого, всього одна-одинока сріблиста синява ясної місячної ночі, в якій безмір неба і безмір лісів і безмір землі це — одно. Тільки місяць і зорі видвигають ся з того таємничого сріблистого потопу, як тихо й вічно сяючі світи про себе. Але чим довше я сиджу біля вікна і дивлюсь на вгорнений тишиною ночі Айґрабен, то мені здається, ніби де-далі і ті ліси і місяць і всі зорі і всі такі маціцькі атоми існування, як я — це одно.

ГЕЙС КАЙ ПАН.

І вже я в цей мент не знаю сам, чи мені пригадуються лиш слова одної фільософічної системи, чи це в мені слова молитви, якою моя душа не молилася ще ніколи?

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ШІКАҐО, ІЛЛ.

З забави на народні цілі.

Знагоди „срібного весілля", котре влаштували приятелі і знайомі громадян Січевських 7-го серпня ц. р., гром. Підлісний перевів збірку на рідний край. Збірка принесла суму $18. Ці гроші розділено по половині: на Рідну Школу й на інвалідів української армії. Гроші переслано через Обеднання на призначену ціль. Зложили: К. Січевський $2; П. Підлісний, В. Квасниця, І. Мигас, М. Николишин, Л. Кучер, К. Січевський по $1; решта дрібними.

Гість.

ВАЖНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

ОТСИМ АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ" ПОВІДОМЛЯЄ УСІХ ТИХ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬ У „СВОБОДІ" РІЖНІ СВОЇ ІМПРЕЗИ, ЩО „СВОБОДА" НЕ МОЖЕ ПОМІЩУВАТИ В ОГОЛОШЕННЯХ НІЯКОЇ ЗГАДКИ ПРО ЯКІНЕБУДЬ „ВИГРАВКИ", БО ЦЕ ПРОТИЗАКОННЕ.

АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ".

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ПРО ЧАРІВНИКІВ І ЇХ ЧАРИ

—o—

„Вуж, що зносить курячі яйця. — Неживі „оживають". Зраджена тайна.

Англійський подорожник П. Ґедінґтон описує цікаву стрічу з арабським чародієм. Було це в Порт Саіді. Коли прийдеться ждати на кораблі, то це буває скучно. Та цю скуку вкорочують арабські чародії, що є спеціяльністю тієї пристані. Прийде їх багато на чердак корабля, розділяться по всіх трьох клясах, щоби взаємно собі не конкурувати. З того можна здогадуватися, що вони зорґанізовані.

Між тими „чародіями" впав мені в око підчас моїх численних мандрівок Суеським каналом один, що свої штучки робив дуже зручно. Був то опасистий араб бронзової барви у звичайному білому „ґалабієг" (довгий плащ) із турбаном на голові. З плечей спливала йому матерія, що була закінчена великою кишенею. В кишені мав свої причандали, коли так можна назвати довжезного вужа.

З арабом був копо 16-літній хлопець, який виступав щойно тоді, як його батько докінчив свої чари.

Старий араб зачав від того, що дав вужеві обвинутися довкола своєї лівої руки, причому голову вужа держав у долоні. Потім сказав ломаною англійщиною: „Лейдіс енд джентелмен, чи бачили ви вже вужа, щоби зносив курячі яйця? Правда, що ні. А мій вуж зносить яйця і то ротом". Тут отворив двома пальцями лівої руки вужеві пащу, погладив правою рукою по голові й уже мав на долоні одно невеличке яєчко египетської курки. Поклав яєчко до великої кишені та повторяв це чудо кілька разів і за кожним разом вкладав яєчко, що його добував з горла, до кишені. Потім одно яйце знову виняв і сказав: „Знаєте, лейдіс енд джентелмен, що курка потребує досить часу, щоби висидіти курята. Така курка вже старомодна та непрактична. Чому вона того не робить так, як я?" Притому взяв яєчко у другу руку і при цьому руху воно зникло. Потім замісць яєчка показує цепаюче курятко. Тепер курятко сховав у велику кишеню, взяв друге яєчко, яке миттю перемінилося таксамо у пискля і знову сховав його у кишеню і так далі, аж усі яєчка перемінилися в курятка.

— Що тепер маю робити із стільки курятками? — питається араб. — Ждати, аж виростуть? То вони зїли би мені все, що маю. Тому я радше поскручую голівки, а як будуть великі, дам їм знову ожити. Не смійтеся, пані й панове! Я їм поскручую голівки, а притому не потече кров, та саме тому, що їм не убуде крови, будуть рости далі. Лише не могтимуть їсти, бо не будуть мати голови. Так я заощаджу собі корму. Коли не хочете повірити, що приверну до життя мої курятка, то покажу вам це зараз, поки ще не виросли. Дивіться, роблю це попросту так: Виняв із кишені одно курятко і зараз відірвав йому голівку від тіла. Не потекла ні капля крови. Потім обі части вложив до кишені, виняв дальше живе курятко і повторив те саме з ним і з усіми іншими курятками, які передтим вложив у кишеню. Оживлення відбулося таксамо скоро: приложив голівку курятка до тіла й курятко починало наново цепати.

А вкінці сказав: „Лейдіс енд джентелмен, мій вуж хоче декому з вас дати на памятку одно з яєчок, які він зніс. Лиш одному, бо він захланний. Прошу наставити праву руку. Побачимо, кого вшанує дарунком. А для кого мій вуж неприхильний, перед тим яєчко зникне".

Сягнув у кишеню, виняв із неї яєчко та хоче його покласти на руку одного з глядачів. „Таджіб? (Добре?) питається вужа й зараз сам відповідає, начеб її почув від вужа: „Муш таджіб!" (Недобре). При цьому стулив долоню правої руки, знову отворив її і — яєчко зникло. Повторяв це так довгт, вж вуж нібито сказав: „Аюа!" (Так!) і глядач дійсно дістав яєчко.

При тих штучках араб мав рукави засукані й глядачі могли приглядатися до нього з найближчої віддалі. Я добре приглядався до араба, як він робив це, одначе не міг збагнути, як воно діється. Опісля взяв я старого араба на бік і просив його, щоби зрадив мені свою тайну, а я йому добре заплачу. Я запевнив його, що мені й на думку не прийде робити йому конкуренції. Зпочатку навіть слухати не хотів, та вкінці згодився зрадити свою тайну, як я втиснув йому в руку фунт стерлінґів. Тепер мені зовсім помалесеньки показав це чудо з вужем, що зносив курячі яйця. І тепер я побачив, що то було все одно й те саме яєчко, що він його витягав вужеві з рота. А діялося воно так, що ще передтим витягнув яйце з кишені, придержав його двома трохи висуненими пальцями, на верху руки, колиж погладив вужа по голові, встромив яйце дуже зручним рухом у порожну руку. Голову вужа держав тоді в руці лише на те, щоби відвернути увагу глядачів. А вкладав яєчко в кишеню так зручно та природно, що нікому й на думку не приходило, що він знову виняв яєчко. Таксамо робив при переміні яєць у курятка та при скручуванні голівок куряток і при оживлюванні курятка, що було завжди все одно й те саме, лише замінював живе крятко за курятко із скрученою голівкою.

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАІВ. (99)

Побачивши, що Тарзан зупинився, маянці знов почали підсуватися до нього. Тарзан знову схопив дрючка і почав ним обмахуватись. Маянці знов зупинилися. Тарзан тепер виразно бачив, до чого вони прямують. Це була дуже хитра тактика і Тарзан почав тепер розуміти, що вони не є такі умово тупі, як йому зпочатку видавалися.

Колиб він мав до діла з дикими племенами Африки, то вони, запалившися пристрастю боротьби, кидались би на нього так довго, доки або його не поконалиб, або самі до одного не лягли під його ударами. А ті маянські потвори вміли ждати. Вміти ждати це безперечно прикмета інтеліґенції, головно коли очікування йде за певним пляном.

Вимахуючи дручком, Тарзан почав і собі добре промишляти та розраховувати. Він менше-більше знав, що його енерґія вже йому на довго не вистарчить. Він також знав, що його розмах буде ступнево меншати, а далі зовсім ослабне. Він рішив ділати, ще заки була в нього сила: розмахнувшися з цілої сили, він кинув дрючком у ґурт потвор.

Дрючок пролетів горою і спинився перед тілами трьох маянців. Від удару вони всі попадали на землю. Тарзан думав, що від цього повстане такий заколот, що він якось висмикнеться. Але маянці заховали камяний спокій. Побачивши, що він уже без дрючка, вони почали наново підсуватися до нього. Щораз менший і менший ставав залізний перстень довкруги нього.